

מרד גטו ורשה – דף הנחייה לסרטון העדות

פתיחה: "נפל דבר שהוא מלמעלה מחלומותינו הנועזים ביותר. הגרמנים ברחו פעמיים מהגטו... לא אוכל לתאר לפניך את התנאים בהם חיים היהודים. רק יחידי סגולה יחזיקו מעמד, כל השאר ייספו, במוקדם או במאוחר. הגורל נחרץ... חלום חיי קם והיה. זכיתי לראות הגנה יהודית בגטו בכל גדולה ותפארתה". (מרדכי אנילביץ', ראש "הארגון היהודי הלוחם" במרד גטו ורשה, במכתבו האחרון ליצחק (אנטק) צוקרמן).

גטו ורשה היה אחד מהגטאות הגדולים בפולין ומנה ב-1940 כ-450 אלף יהודים. לאחר הגירושים ההמוניים מהגטו למחנה ההשמדה טרבלינקה בקיץ 1942 נשארו בגטו כ-60,000

יהודים.

ב-18 בינואר 1943 פתחו הגרמנים באקציה נוספת. הנהגת המחתרת הגיבה בכוח המכונה בשם "המרד הקטן". לאחר גילויי ההתנגדות הפסיקו הגרמנים את האקציה. יהודי הגטו האמינו שהפסקת האקציה באה בעקבות ההתנגדות, ורבים מיושבי הגטו אימצו את דרכה של המחתרת

והחל בהיערכות להסתתרות בבונקרים. ב-19

באפריל 1943, ערב פסח, החלה אקציית החיסול, ונפתח מרד גטו ורשה. הארגונים המחתרתיים אי"ל ואצ"ל פתחו בהתנגדות.

לאחר חודש של לחימה מלאת גבורה דוכאה ההתקוממות והגטו נשרף עד עפר.

בתאריך ה-22 בדצמבר 2018 נפטר שמחה רותם (קאז'ינק), מאחרוני המורדים במרד גטו ורשה שנשארו בחיים.

רותם פיקד על חילוץ הלוחמים מהגטו הבווער, ובהם מנהיגי המרד צביה לובטקין

ומארק אדלמן. ב-1946 עלה רותם לארץ ישראל, הצטרף ל"הגנה" ולחם במלחמת העצמאות.

מפקדים וסגלי חינוך, המערך שלפניכם יתבסס על מרד גטו ורשה כאירוע מכונן במאבק היהודים להישרדות. המערך, מתבסס על הסרטון "מרד גטו ורשה- מתוך אוסף עדויות ניצולי השואהמארכיון יד ושם" באמצעותו ניתן לקיים שיח אודות המרד וערכים המובילים בהתנגדות הלוחמים.

מטרות:

1. החיילים יכירו את סיפור מרד גטו ורשה.
2. החיילים ייחשפו לעדויות של מתנגדים במרד.
3. החיילים ידונו בערכים המובילים בפעולתם של המתנגדים.

גורם מעביר: מ"כ.

קהל יעד: חיילים.

לו"ז מערך:

מס"ד	יחידה	זמן יחידה	עזרים
1	פתיחת מפקד	10 דקות	זמן מורשת מרד גטו ורשה
2	צפייה בסרטון	10 דקות	סרטון: מרד גטו ורשה מארכיון יד ושם
3	סיכום מפקד	10 דקות	תמונה של שמחה (קאז'יק) רותם
סה"כ זמן		30 דקות	

למפקד: העזרים נמצאים בפורטל חיל החינוך בדף מרד גטו ורשה.

מהלך מערך:

א. פתיחת מפקד (10 דקות)

שאל: מה אתם יודעים על מרד גטו ורשה? למפקד:

בפורטל חיל החינוך קיים דף זמן מורשת בנושא מרד גטו ורשה. קרא אותו ותן לחיילים מידע קצר על המרד. (מצ"ב נספח 1)

ב. צפייה בסרטון (10 דקות)

למפקד: הקרן את הסרטון: מרד גטו ורשה - מתוך אוסף העדויות 'אתם עדי' - עדויות ניצולי השואה מארכיון יד ושם.

ג. סיכום מפקד: (10 דקות)

שאלות לדיון:

1. מה לדעתכם גרם ליהודי גטו ורשה לצאת למרד?
2. אילו ערכים הובילו את המתנגדים במרד?
3. מה ניתן ללמוד מהם?

סיכום דיון:

המתנגדים במרד קמו מתוך האפר על מנת להתנגד ולהילחם על החיים שלהם ושל חבריהם. נוכל למצוא ערכים בפעולותיהם של המתנגדים כמו שמירה על חיי אדם, שליחות, רעות, כבוד האדם, אומץ ועוד רבים.

ספר - מידע על שמחה רותם:

שמחה (קאז'יק) רותם, היה מהבולטים בלוחמי מרד גטו ורשה ששרדו. הוא נפטר ב- 22.12.2018 בגיל 94 והיה מאחרוני המורדים במרד גטו ורשה שנשארו בחיים.

לפני המרד היה קאז'יק מבריח מזון ואמצעי לחימה, וחבר בארגון היהודי הלוחם (אי"ל). במרד שהחל ב-19 באפריל 1943 לחם קאז'יק תחת פיקודו של מארק אדלמן, ותפקידו היה לקשר בין הגטו והצד הפולני, הוא הצליח להבריח עשרות מורדים אל הצד הפולני.

בזכות מראהו הארי הצליח קאז'יק להתחזות ללוחם מחתרת פולני-נוצרי ובתחילת מאי הצליח לעבור לאזור הפולני של ורשה, כדי להשיג סיוע למורדים. הוא שב לגטו דרך תעלות הביוב וחיפש ניצולים. בנוסף פיקד על חילוף הלוחמים מהגטו הבוער דרך תעלות הביוב, סייע להם לעבור לשטח הפולני ולברוח ליערות מחוץ לוורשה ועזר להם למצוא מסתור ביער ובדירות מסתור, בהן שהו עד תום המלחמה.

לאחר דיכוי מרד גטו ורשה ב-1943 המשיך קאז'יק בהתנגדות, הוא השיג נשק עבור המחתרת היהודית ולחם במרד הפולני בוורשה באוגוסט 1944.

בשנת 1946 עלה קאז'יק לארץ-ישראל במסגרת 'עלייה ב'. בארץ הצטרף לארגון "ההגנה", לחם במלחמת העצמאות ושירת בתפקידים רשמיים בשליחות מדינת ישראל. משנת 1963 היה חבר בוועדה לציון חסידי אומות העולם ביד ושם ומסר דפי עד לזכר אחיו שמואל ואחותו דינה שנרצחו בשואה.

קאז'יק נישא לגינה לבית אולמר ולהם שני בנים וחמישה נכדים.

כשנשאל קאז'יק איזה מסר עיקרי, לדעתו, צריך להעביר לבני הנוער? הוא ענה:

"להיות בני-אדם. אנחנו חיה על שתי רגליים. ממש כך - כך אני חושב, כך אני מרגיש. ובין החיות האלה, על שתי רגליים, יש גם אנשים, שראויים לשם הזה – אדם".

סכס:

בזמן המלחמה עמדו יהודי אירופה בפני הכורח להיאבק ללא הרף כדי לשרוד. הסיפור והדמויות שאליהם נחשפנו הם חלק מאותם לוחמים ומתנגדים יהודים שנלחמו על מנת לחיות. אולם גם בתנאים הקשים ביותר מרביתם לא ויתרו על שמירת ערכים, גם במחיר סיכון חייהם: חינוך ילדים, קיום מצוות דת, הקמת מטבחים ציבוריים לחלוקת מזון ועוד. רק חלקם הצליחו לשרוד, אך מעשיהם מעידים על חינוחה וכוחה של רוח האנושית.

כחיילים המשרתים בצבא ההגנה לישראל, עלינו ללמוד ולהנציח את גבורתם של אותם מתנגדים שלחמו באומץ ולקחו חלק במרד יהודי נגד הנאצים וסללו תשתית לכוח יהודי לוחם, ולהתנגדות יהודית בשואה.

דגשי הסברה

- השואה מהווה אירוע היסטורי חד – פעמי שמשמעותו והמשקל הציבורי הנרחב שלו הם יוצאי-דופן. הנחלת זיכרון השואה מחייבת אחריות, העמקה וזהירות רבה בכל האמור לאתיקה של הסברה. המסרים שנושאים כל פעילות בתחום חייבים להיות מאוזנים ולקחת בחשבון את הסיטואציה ההיסטורית המורכבת, את הרגישות, את החובה להימנע מהשוואות שונות ואת חוסר היכולת שלנו ממרחק הזמן והסיטואציה לשפוט אותה באופן מוחלט.
- העם היהודי כעם וניצולי השואה כיחידים בתוכו התמודדו בתקופת השואה עם מציאות קשה שהטביעה בהם חותם בל ימחה. אף על פי כן, קם העם היהודי וקמו ניצולי השואה מן האפר וניתבו את כוחותיהם לבניין ולחיים. מציאות זו מעידה על בחירה קיומית – מהותית של ניצולי השואה בחיים ובעתיד, אל אף אירועי העבר. לניצולי שואה ולמתנגדים היהודים תרומה מהותית וחשובה לבניינה של מדינת ישראל ולבניינו של צה"ל.
- קיומה של מדינה יהודית ריבונית: "בדברי אליכם בדבר נקמה... אינני חפץ כל וכלל שתבינו בזה שכל יהודי, שיכול לשאת חרב, יקום ויתנפל על גרמני...לא אחי, בדברי אליכם על דבר נקמה דורש אני מכם לשים לב רק לצד החיובי של הנקמה. נקמתנו...תהיה הקמת ארצנו וישובה על ידי עמנו... זאת תהיה הנקמה היותר גדולה שיש בידינו לנקום" (משה פלינקר, נספה באושוויץ, 1944). מדינת ישראל שנוסדה לאחר השואה מספקת מסגרת ביטחון והזדהות לכל יהודי באשר הוא. חוסנה ועוצמתה של מדינת ישראל הם המבטיחים באופן הבסיסי והעמוק ביותר כי "לעולם לא עוד".
- השואה מהווה אירוע קיצוני שהשפעתו על מדינת ישראל ניכרת היטב, יחד עם זאת השואה לא מהווה מרכיב יחיד בזהות הישראלית – יהודית. היא איננה המרכיב היחיד ב"צדקת הדרך" של חיילי צה"ל והיא לא מהווה את "סיבת הקיום" של מדינת ישראל. קישור ישיר מדי ובלבדי בין אירועי השואה לבין הקיום של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית לא רק שחוטא לאמת ההיסטורית אלא גם נושא מסר בעייתי מאוד מבחינה חינוכית.

מלל לסרטון בפורטל: מרד גטו ורשה - מתוך אוסף העדויות 'אתם עדי' - עדויות ניצולי השואה

מארכיון יד ושם

בסרטון נחשף למידע מקדים על מרד גטו ורשה ולעדויותיהם של יהודים שהשתתפו בו: הלינהבירנבוים, צביה לובטקין, מאשה פוטרמילך, מרק אדלמן, שמחה (קז'יק) רותם, לאה זהוב וישראל גוטמן.

העדים מספרים על תקופת המרד, על התחושות שלהם ועל האירועים שחוו מתחילתו ועד סופו, אחרי חודש וקצת, בשריפת הגטו על ידי הנאצים.

זכויות יוצרים: העדויות נערכו על ידי מדור פיתוח תכניות לימודים, המגמה להכשרת מורים, בית הספר הבין-לאומי להוראת השואה, יד ושם.

לזמן מורשת:

מרד גטו ורשה הוא דוגמא אחת מתוך מספר מרידות של יהודיים בנאצים בזמן השואה.